

J'adoube

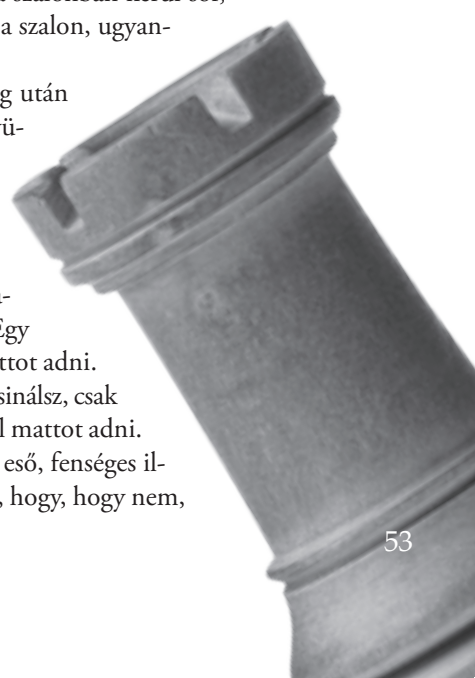
Kifut a tej. Kentaur utca 84., pompás bazalttömb, a Magyar Sakkszövetség székháza. Nem is messze az otthonomtól, csak át kell vágni a Kossuth téren, egy pillantás a harmadik emeleti erkélyre, itt is voltunk már szülinapozni egy oligarcha kölykénél. Nem láttam még akkora játékokat.

Most azonban az előttem lévő feladatokra kell koncentrálnom. Tavaszköszöntő verseny, elég a helyszínen nevezni. Napra nap, délre déj. Idős káderek csoszognak az egybenyitott szobákban, olyan a hangulat, mint mielőtt a Vörös Halál átvette korlátlan uralmát, a béke és idill atmoszférikus nyugalma, szemben a kinti, gyásztól görnyedő világgal. De hamarosan itt is megkezdődik a küzdelem, idegpályák roncsolódnak szét, homlokokon mélyülnek tovább a retkes barázdák, gyomor és bél rángatja a másikat, mint valami tagjait kereső, éjféli teremtmény. (Hányan, de hányan rohannak ki egy-egy lépés után a vécére, te szentes Úri-ten.) Koppán a bábu, duruzsol a kibic, van ebben valami szakszervezeti hangulat, valami lakossági összetartás a résztvevők között, aminek nem a sporthoz, csupán a közösen felismert fiziológiai szükségletekhez van köze. A versenyt a botrányok sem kerülnek el. Valaki szívrohamot kap, másnak az uja törik el. A megnyitóra a szalonban kerül sor, az esemény maga a pincében kap helyet. A pince ugyanolyan, mint a szalon, ugyanolyan ablakai vannak, ám az ablakok nem néznek semmire.

Vajon miért van minden fából? Azt mondják, bizonyos vastagság után a fa nehezen ég. A résztvevők feltűnően nehezen találják meg a helyüket. Hát nem volt követhető a sorsolás, nem tudja ez a sok szerencsétlen leolvasni a bulletint? A táblák sáfrányillatúak, a bábukban apró gránátok rejtőznek. A cseréknél – huss! – csöpp pukkanással kiszabadul belőlük az oxidáló, és felrobbannak.

Az első találkozás mindezzel, a végtelenségig variálható lépések varázslata. Családi készletünk ügyesen faragott, minimalista formái. Egy bemutató otthon, na, fiam, mutasd meg, hogy kell két bástyával mattot adni. Nem sikerült, ekkor érintettem meg először a táblát, a bástyákat. Mit csinálsz, csak lépkedsz összevissza, inkább megmutatom, hogyan kell egy bástyával mattot adni.

Később, egy nyaralás alkalmával, a teraszon ücsörögve. Zuhog az eső, fenséges illatok, újságmelléklet. Bilek sakkrovata lehetett, Benkő Pál játszámája, hogy, hogy nem,

kéznél volt a zsebsakk, le tudtam játszani. A fianchetto hihetetlen, nyeregkori eleganciája, az a fél tucat követhetetlen, funkció nélküli lépés, amely mind egy agyondolgozott terv részét képezi. A végén könnyű győzelem, varázslat, önálló hermeneutikai tér nyílik meg, tejjel-mézszel folyó Kánaán, boldog szemiózis.

Jobb nem elveszni az emlékekben, most valóban helyt kell állni. Az első fordulót gyorsan remire adom, túl nagy az izgatottság, fél pont, hát fél pont, megfelel, nem csinállok semmit, az ellenfél sem, ennyiben maradunk. (Hogy hányan járnak ide, hányan játsszák ezt a játékot, akik soha nem akarnak nyerni, újabb rejtély, az univerzum egyensúlyának titkos ágensei, az entrópia ellenében ténykedő ügynökök vajon?) A másodikban zavart vereséget szenvedek, nem tudom levetközni az idegességet, a szék mellett az iskolatáska a rojtos tankönyvekkel, a másnapi teendők elvonják a figyelmem, az ellenfél rutinosabb, egy darabig még van fogalmam arról, mit csinállok, utána a kötelező felismerés, hogy máris minden összeomlott, megvédeni azt a tisztet, elkerülni egy minőségvesztést – szkafander nélkül indulni úrsétára, javíthatni a korrodeáló zsiliprendszert.

A harmadik napon mérszárllást rendezek. A fejünk fölötti szalonban minden este habcsipkés ruhába öltözött makákók parádézna. Halljuk a lábak dobogását. Tik-tak, dobb-dobb. Tik-tak, dübb-dübb. A győzelem visszaadja az önbizalmam, feljöttem nullára, még bármi lehet. Hát persze hogy bármi lehet.

Közben zajlanak a szomszédban a Tarkovszkij-napok, a Cirko-Gejzír tenyérnyi vetítővásznán lánghol a balusztrád, akvamarinszemű fiatalasszonyok nézik a mezőt, az orvost a táskájával. Másutt útlezárások, forgalomkorlátozás. A gyűrt tankönyvek a piros táskában, ha az ellenfelemet Korcsnojnak hívnák, már rég megóvta volna a meccset a piros táska miatt, mit toloom oda a lába elé, végül is igaza van. Állandó figyelemzavar, mindenki ezzel küzd, százhetven óra tikktakkol egyszerre, a makákóknál egyre emelkedik a hangulat, háromszánegyvenen görnyednek a tábláik fölé, kivéve azok, akik épp a végé előtt állnak sorba, hogy ürítsék az izgalmaktól megrendült beleiket. Én is a figyelemzavarral küzdök, Bunsen-égőkre vonatkozó vizsgakérdések röpködnek a levegőben, még nem világos, hogy ki hova tartozik. Valaki ás, fúr. A szomszédos utcában hajlott hátú emberek ütnek a földet a kampóikkal, kapálják a tundrát. Újabb piramis, újabb szívroham. A verseny színhelye hamarosan úgy fest, mint egy kórterem. Korhadó lambéria, akasztott felmenőink a falakon, vitrinek. A Magyar Sakkszövetség falanszterei mögött remekbeszabott halálgyár rejtőzik.

Eljön a negyedik játszmanap, én világgossal. Caro-Kann. Amilyen aszimmetrikus, bizonyára egyiptetűjű ikrek álmodták táblára ezt a védelmet. Mindkét színnel szeretem. Sötét első lépése, 1...c6, mintha a táblán se volna, vizuálisan oly kevésbé agresszív, igénytelen, amorf, hogy éppen ezzel provokál. És ez a lényeg, igaz, hamar megértjük, hogy a gyaloglépés a másik, a vezérgyalog robbanékony szökdelését segíti elő, támogatja, invocálja. Máris felizzanak az apró gyutacsok az üregek testekben. A Caro-Kann egy felvilágosult francia, skizofrén megnyitás, tele elfojtott indulattal. Miközben szolidnak, masszívnek tűnik, ilyesféle szlogenekkel reklámozza magát – „Biztonság!”, „Erő!”, „Kiegyensúlyozottság!” –, addig néhány lépés alatt kiderülhet, hogy milyen düh munkál a töppedt gyalog tologatása mögött.

Ezt érzem rajta, Sötéten is, aki az ágyasát is elhozta a meccsre. Vagy harminc évvel lehet nála fiatalabb, a délután alatt a férfi háromszor nyom a kezébe papírpénzt (rizspapír, természetesen), amit minden alkalommal a fülcimpája nyalogatásával hálál meg, nem törődve a fülkagyló belsejéből apró, szürkés kampókként kimeredő szórszálakkal. Irritáló ez a nőszemély, zavar a kon-

centrációban, ha Korcsnoj lennék, tudnám, hogy mit tegyek. Forgatom a fejem, meglátom a verseny kiírását, 2000 tavaszát írjuk, még másfél év, hogy a janicsárok ledöntsék azokat a wellness-tornyokat New Yorkban.

Sakkozunk. Folyik a lassú, kimért építkezés. Tarkók izzadnak kitartóan a hálozatosan elterülő pincében, százak szívják az azbesztet, és távoznak később portól elnehezült kabátjaikban. Körmönfont, mérsékeltén ittas versenybírók imbolyognak a sorok között, grafit serceg a mérkőzések lapokon. Mindenki mérlegel, töpreng, figyel az órát, a mutatók csöpp ujjait, bámuljuk a semmire se néző, falakba rajzolt ablakokat, a Sakkszövetség során morfondírozunk, régi barátságok hevítik fel kihunyóban lévő parazsukat, ismeretlenek néznek keresztül egymáson.

Igazítok, mondom.

J'adoube.

Itt mindenki tudja, hogy ez egy Zola-parafázis.

J'accuse.

Angyalom, olvastad a *Nanát*, kérdezi Sötét a prostijától, mire az kuncogni kezd, és a büfé felé iramodik a cipőtalpnyi szendvicseért.

Vannak fura szerzetek. Az egyik dörmög, szuszog, egy bíró már meg akarta inteni, de az mit sem zavartatva magát, meglobogtatott egy orvosi igazolást arról, hogy ő márpedig így lélegzik, csak így képes rá, hagyják békén, gondolkodni szeretne. Ő is tudja, hogy mindenkinek szenvedés ezt hallgatni, de mit lehet tenni? Egy másik nem hagyja, hogy igazítsanak. Akkurátusan a mezők különböző szegleteibe helyezi a bábuait, minél kuszább legyen a látvány, és ha valaki a bábuhoz ér, (*j'adoube*) zsidózni kezd (*j'accuse*). Aztán csak visszavonja, elnézést kér, megigazítja a csokornyakkendőjét. Mindegy, Sötétnek, az én Sötétemnek mindegy, nem foglalkoztatja a történelmi kontextus, a pincehangulat, még a nő sem, aki valamivel odébb már átharapta a kötözött sonkát a szikkadt kenyéren. Sötétet csak az állás foglalkoztatja, ő az egyetlen, akit elkerül a figyelemzavar, kicsiny, formásan nyírt bajusz, kék szem, kiélt vigyor, magas, vékony testalkat, láttam, mielőtt leült volna, egész lényé magabiztosságot áraszt, ebben példát vehetnék róla, hagyja, hogy a kurvája, a sokat látott méhecske, aki már vissza is tért, csak úgy repkedjen körülötte. A kibicek is a nőt nézik, csorog a nyál a táblára. Meg kellene óvnom a mérkőzést, olyan nincs, hogy az ellenfél kockás ingjére valaki szerelmes szavakat susogjon, a műkörmeivel birizgálja a figurákat, áldásokat és átkokat szórjon. A játékhoz persze nem ért, nem látja, hogy a készülődés után Sötét hamarosan kétes manőverbe fog kezdeni, nem ért az egészből semmit, de azért kitartóan lehel valami rózsaszín párákat a centrum fölé. Aztán megint eltűnik, visszatér, nyilván az emeleten lévő számítógépen futó program elemzését közvetíti Sötétnek, szájalmas a szabályozás ezeken a versenyeken, szájalmas a szabályozás mindenhol, bezzeg Korcsnoj.

És ekkor megindul, bonyolít. Sejtettem, hogy ez lesz, de most először nem félek, megszáll a nyugalom. Sötét meg van győződve arról, hogy a bonyodalmakból jobban kerül ki, még akkor is, ha lépése kétséges. Gondolkodóba esem. Nem érzek közvetlen fenyegetést, de nehéz átlátni ezt a zűrzavart.

Szívem, olvastad *A patkányfogót*?

Sötét boldogan trónol a helyén félresikerült áldozata után, és behajszol a semmibe. A kalkulálhatatlanság abisszumába. A csapda, amit állított, személyemnek szól.

Utólag persze minden lesújtóan egyszerű, Hd1, és vége, nyertem, tisztelőny, könnyebbség, dagály, nedvekkel teli palackok. Ahogy a szinesztetikus mondaná, ez a szerdám olyan boldog lesz, mint az izzadó cukor. Huszár az alsó sor közepére, ahol régen a vezér állt, Hd1, kicsit körülményes, elsőre talán nem magától értetődő, de ez a jó lépés, nincs túlgondolva.

Nem ezt lépem.

Szívem, olvastad *A Hölgyek Öröme*?

Megfogom a huszárt, és berakom egyenesen a párafelhő alá, He4. Logikus ez is, hát persze. Aktívan tartani a figurákat, ez az elv vezérel, mi más, ilyenkor hanyagolhatjuk a konk-

rét számításokat, gondolom egy elvakult pillanatra, hiszen a konkrét számításokat soha, soha nem szabad elhanyagolnunk.

A büntetés bibliai proporciókban érkezik. Néhány perc alatt minden összeomlik, két lépés, két szintúgy logikus csere, aztán... Bd4, villa, tisztvesztés, előny Sötétnél, vége. A gyalogok úgy hullnak, mint falevél a kora őszben. Mindjárt vége, én is látom, még egy kis vergődés, persze, az mindig jólesik. A pupillákon már nem a fénysugarak hatolnak keresztül, hanem a csalódások. Nem a tagolatlan fű szálai sebzik az arcot, hanem a belső növényzet, a belső kórok ápolatlan együttese vájja ki barázdáit. Az anyag keresi az anyagot, hogy nyomot hagyjon rajta. Vér vegyül vérrel. Most esküdt össze ellenem a civilizáció, és most határozta el, hogy bosszút állok.

Drágám, olvastad a *Mouret abbé vétkét*?

He4, ez volt a baj, egyetlen, végzetes hiba, ennyi elég, ennyi mindig elég. Rossz vége lesz, már biztos, bénulás fog el, a karom alig tudom mozdítani, görcsösen markolom az asztal szélét, csak akkor nyugszom meg valamelyest, amikor újra – először – ránézek a táblára, és kimondom, vége. Suttogva, de ki fogom mondani, szavam sóhaja lágyan vegyül a porral, valami sűrű minőséget hoz létre a levegőben, ami aztán a többiek tüdejébe kerül. Ilyen szűk légtérben a vereség és a győzelem íze azonos. Versenyzők járnak-kelnek a teremben, este hét óra lesz mindjárt, megjelennek az első pincérek a fehérboros poharakkal, pengeéles tálcáikkal. Felkelek, járok egyet, lépcsőházak, liftek, dohos irodák, cseverésző emberek csoportjai. Fel-le közlekedem a ház nagy törzsében. A szalonban egy másik verseny zajlik. A makákóknak nyoma veszett.

A lift mellett belenézek az aknába. Csinos kis korlát óv attól, hogy előrezuhanjak.

Egyszer csak Sötét küldönce áll meg mellettem. A nyakamba lehel. Ugyanaz a rózsaszín pára, ugyanaz a fojtogató méreg.

Még gondolkodik, mondja.

Nincs miről gondolkodnia, felelem. Teljesen egyértelmű. Egy lépés, és ennyi volt. *La comédie est finie*.

Tudja, igen, ezt ő is tudja, mondja a nő. Sötét mindent előre kitervelt. Tudta, hogy veszíteni fogsz.

Nagy a kísértés, hogy megforduljak, de nem teszem. Az akna mélyét nézem. A csontokat. Bámulom a pliocén végzetét.

Megkért rá, hogy vigasztaljalak meg, mondja a nő.

Tehát vigaszra szorulok. Még nincs vége, felborult az egyensúly, igen, hibáztam, ő előnybe került, de még nincs vége, most küzdök a döntetlenért, három és fél óráig tépem magam, huzalozom az agyam zsinórait, küzdök a semmiért, amit nem vesztek el tőlem. Sziszegve beszélek.

Amit nem vesztek el tőlem.

Bársonykesztyű érinti a tarkóm.

Nincs minden veszve. Én itt vagyok.

Senki vagy, megfizettek.

Nem igaz. És ha igen? Itt vagyok. Nézz a sötétbe, mit látsz?

Erős kéz dönti előre a hátam, engedek, meghajlok, mint vidrafű a szélben, nézem a csontokat az akna aljában. Hosszúszakás, állati csontok, beteg állatok csontjai. A préri végtelen, tele kiállításokkal. Fel akarok egyenesedni, de a kéz visszatart. Kivárok, ismét próbálok, ezúttal sikerül. Körülnézek, néhányan álldogálnak a közelben, mindig érkezik valaki odakint-ről. Most jött, elkésett. Most megy,

nem számít. Nézelődik, megtalálja a barátját, betájolja magát. Az óra ketyeg.

Visszatérek az asztalomhoz.

Sötét lépett. Csere, csere. Pár perc még innen, ha minden igaz, a távolban látszanak az első asztalok, a negyedik fordulóban ott biztosan mindenki száz százalékkal áll, persze, ez nem marad így sokáig. A negyedik forduló felé már letisztul, hogy ki honnan, merre. Hamutáliból csigák, eresz alól az obszidián. Minden a veszteség logikája alá rendelődik. Megengedem magamnak a luxust, a megaláztatás végső, kínos luxusát, és megszólítom Sötétet.

Hol van most a kurvád?

Visszanéz, állja a tekintetem. Ilyen leszek harminc év múlva. Arcán keskeny mosollyal méreget. Ketyeg az óra. Ezt a percet várta. Élvezi a győzelmét, hagyja, hogy kiterüljön az időben.

Maga lép, mondja, ezzel a neveléses gesztussal, a magázás udvari különcködésével, miközben a nő visszatér, rám pillant, selyemkesztyűjét Sötét vállára teríti, köpeny híján, bim-bós nyelvvel megízleli a nyakát, egy lakásról, egy folyóról (a Rajnáról?) álmodik. Hosszú lábai vannak, senki sem hibás.

Teszek egy lépést, neveléses lépést, két tiszt ütésben, Fd3, ugyanúgy ütésben marad a futó, inkább ő hulljon el, Philidor zokog a sírjában, én is sírok, a kiemelt asztaloknál is zokognak a kínaiak, anya most habarja a holnapi szecsuáni alapanyagát, iskolába kell menni, dolgozni kell, éhes szájakat kell betömni, lufikat kell puffadtra fújni, hidakon kell átgyalogni, pépen, mocsáron kell átkelni a munkahelyhez, hegeszteni kell, vasalni, forgatni a forró üveget, szegecselni a kalapáccsal, gyalázni a többi embert, élesíteni a rakétát, vadabbá tenni a kiéhezett kutyákat a viadal előtt, a nőkre nézni, elzárni őket, mint a csapat, beszélni a többi emberrel, téglákba verni a fej taraját, a hűtőszekrénybe öklözni, kiverni belőle a jeget, a túró hideg tömbjeit, az otthon hűvös ikozaédereit, az állott kefir, az elhunyt nagyszülők tavalyi lekvárját, a hegyekben álló légyhalmot, a kenyérbelet, a citrompudingot, az egymás ellen hergelt gombócokat, a végtelen egyetértésre talált tarhonyát, a sóska megszoványodott terméshiányát, a főzelékek martalékát, a kihányt békirépa esendő betűszavait, a hagyma és a paraj kényszerházasságát, fúrtojáást, izzadó rákok utolsó porcikáit.

Feladom. Kezet nyújtok Sötétnek, aláírjuk a lapot. A nő eltűnt. A kiemelt asztalokon még játszanak, közömbösen, ők nem néznek egymásra. ■ ■ ■

